

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 8

V Ljubljani, 30. aprila 1893.

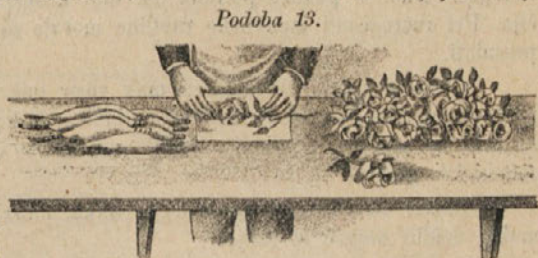
Letnik VI.

Kako se razpošiljajo cvetlice.

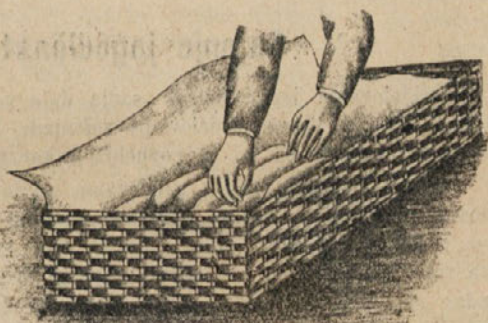
(Ob enem odgovor na 95. vprašanje gosp. A. B. v Dubrovniku v Dalmaciji v št. 8. letošnjega «Kmetovalca».)

Marsikak prijatelj cveticam bi kedaj rad poslal svojih ljubljenk kakemu prijatelju, na daljni trg ali v kako razstavo, da bi le vedel, kako naj jih zavije in kako pošlje. Kdor to želi,

ravna naj tako le: Cvetlice, katere misli poslati, poreže naj zjutraj med četrto in šesto uro; le če bi zaradi odposlatve to ne bilo mogoče, poreže jih lahko uže zvečer po solnčnem zahodu. Dobro je, če se cvetlice zadnje dni zvečer škrope; na ta način ostanejo lepše in krepkejše. Režejo naj se cvetlice, kadar so na pol razevele, precej globoko t. j. z dvema ali tremi listi. Če naj bodo razvidna imena posameznih cvetlic, privezati ali priviti jim je treba listkov, na katerih so imena zapisana. Na to se denejo cvetlice kar moči hitro v hladen zaprt prostor (klet), pokropiti pa jih nič ni treba. Predno se cvetlice vložé v posodo, v kateri jih pošljemo, zavije se v tanek papir precej

Podoba 13.

Podoba 14.

trdno vsaka posebe, ali če so majhne, po dve ali tri skupaj, kakor kaže podoba 13. Tako zavite se vložé v posodo (zabojček ali nizko pletenico, košarno) druga poleg druge, kakor kaže podoba 14. Na dno posode se dene nekoliko ravno nakošene trave. Tudi presledki naj se izpolnijo s travo, pokrov pa naj se tudi pričvrsti, da se vdežane reči ne premikajo preveč. Če se ravna s cveticami na ta način, prišle bodo gotovo sveže na določeno mesto. Da jih tudi poštno upraviteljstvo gotovo odda takoj, zapiše naj se posodi na pokrov: „Odda naj se takoj!“ Veče vrtnarske tvrdke imajo za razpošiljanje svežih cvetlic posebne posode.

Lepotični mak.

V obče navadni mak (papaver somniferum) dosedaj na vrtilih ni našel prostora kot lepotična, marveč kot koristna rastlina, od koje se posebno seme v razne svrhe upotrebljava. Ono služi v zdravilo in v dodatek raznim jedilom; iz njega stiskajo olje za jed, svečavo in napravljane barv. Liščkom in čičkom gre seme v slast, drugim pticam preobilo použito škoduje. Ako se zelene semenske glavice zvečer oprasnejo, priteče do jutra iz njih mlečnat sok, ki daje jutrovcem priljubljeni opijum. V to svrhu se v velicah množinah seje mak v Aziji, a novejši čas tudi v Franciji in Nemčiji.

Mej lepotične rastline je prišel mak, ko je naravnim in umetnim potem postal tako raznovrsten kakor je sedaj, ko imamo makove vrste s prostimi in napolnjenimi, raznobojnimi cveti, ki imajo cele ali narezljane liste. Še večo vrednost kot lepotične rastline bi razne makove vrste imele, da imajo trajnejše cvete. Posamezen cvet traje eden, kvečemu dva dneva. A vzlic temu krasi z makom posejana greda vrt dalj časa, ker posamezna stebelca naredo po več cvetov, a druga zopet cveto v različnih časih.

Poseje se mak spomladi na solčno gredo, in to prav na redko. Ko rastlinice razvijo par peresec, se razredčijo, da morejo krepkeje rasti in se popolneje razvijati. Ako se pokaže potreba, se tudi kasneje pretesno stoječe rastline razredčijo. Pri razredčenju izpuknene rastline morajo se zavreči, ker se mak ne da dobro presajati.

Gosto posejan, nerazredčen mak sicer tudi cvete, a rastlinice ostanejo slabe, nizke in naredo le drobne semenske glavice, iz kojih se dobi le slabo seme. Seme, ki rabi za zopetno posejanje, jemlje naj se le iz največih, popolnoma dozorelih semenskih glavic.

Razen navedenega enoletnega maka nahaja se po vrtilih več vrst trajnega maka, došlih največ iz Azije.

Rajko Justin.

Sajenje jagodičastega sadja.

Pridelovanje jagodičastega sadja daje v obče ravno tako velik, včasih še obilnejši dobiček kakor pridelovanje zelenjadi. Poleg tega obrodi gotovo in prime-roma malo zahteva od tal in podnebja kakor tudi gledé obdelovanja.

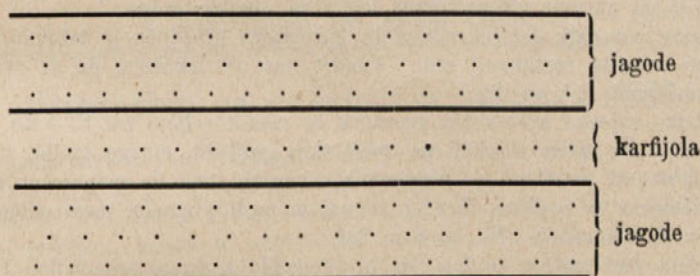
Med jagodičasto sadje prištevamo rdeče jagode, ribez (rdeči, beli in črni), kosmato grozdjiče in malino. Izvzemši malino smejo se rastline prav lahko ob enem z drugo zelenjado saditi. To je tem važnejše za gotov dobiček, ker rodi njiva takoj prvo leto in se smeta po drugi strani dva obrodka gotovo pričakovati. Vender se omenjene rastline tudi same za se lahko sade. Ob takem obdelovanju dajala bodo tla vedno bogate obresti. Poglejmo si sedaj način obdelovanja.

Jagoda. Razločevati je debele in drobne jagode. Prvo smo dobili iz Čilija v Ameriki, slednja je domačega rodu. Po dolgoletnem obdelovanju imamo sedaj take vrste, ki so gledé dobrote in plodovitosti zelo popolne in imajo ravno tako prijeten duh, kakor divje jagode. Konservne tovarne potrebujejo zelo mnogo jagod, in divje jagode, ki se težko nabirajo, ne morejo niti po priliki potrebi ustreči. Zato se najgorkeje priporoča obširno sajenje jagode.

Jagodi ugaja najbolj dobra črna prst, ki ima dovolj mokrote v sebi. Celo visoko pod površjem stoječa voda ne škoduje, vender pa ne smejo biti tla kislá. Če ravno se mora za jagode odločiti odprta in prosta lega, vender jim ne ugaja

prehudo pekoče solnce, ki tla preveč razgreje in posuši. Vzhodne strani polagoma vzdigajočih se hribčkov so najboljše lege.

Način obdelovanja je sledeči: Njiva se na jesen ali spomlad globoko zrahlja in dobro pognoji. Sadi se lahko po leti (velikega srpana) ali pa na spomlad. Po naših izkušnjah je bolje na spomlad saditi, kajti jeseni posejane sajenke morajo dostikrat trpeti. Ker ne rodi jagoda takoj prvo leto, saditi se mora vmes kaka zelenjad; najbolje bi bila za to karfijola, po kateri mnogo poprašujejo in jo dobro plačdujejo. Njiva obdela se na sledeči način. Ko so tla očiščena in poravnana, razdeli se njiva z vrstico v proge široke po 1,20 m, med katerimi stojé po 0,45 m široke proge. Na prve sadé se jagode v treh enako oddaljenih vrstah, debele po 45 cm, drobne po 40 cm narazen v vrsti. Na 45 cm široki progi sadi se karfijola, in sicer 1 m narazen.

Prvo poletje skrbi se za to, da ostanejo tla čista in rahla. Ni dobro pustiti, da nastavijo jagode že prvo leto sad, kajti to jih slabi. Cvetje, ki se tu in tam prikazuje, naj se potrga. Dvakrat na leto porežejo se živice, meseca malega srpana ali velikega srpana in drugič pozno na jesen. Večkratno obrezovanje škoduje rastlinam, ker se s tem vedno provzročijo nove živice, kar pa rastline slabi.

Med karfijolo rastejo jagodove sajenke varno in veselo in delajo na jesen že precej volike šopke. Za pobrano zelje se toliko dobi, kolikor je obdelovanje veljalo, dostikrat še več. Drugo leto rode jagode bogato. Karfijola se ne sadi več. Ozke proge služijo za pot, da se jagode lahko obdelujejo in trgajo. V sledečih posameznih točkah navedena so dela, katera zahteva obdelovanje v teku daljnih let:

1.) Jeseni se zrahljajo grede z rovnico in istočasno položi se nekaj gnoja na rastline.

2.) Na spomlad nagrablja se zemlje s potov na grede in se razdeli med rastline. Na ta način se povzdignejo grede, poti pa pogloboče. Kopati se ne sme.

3.) Dvakrat na leto se porežejo živice — malega srpana in vinotoka.

4.) Četrto ali peto leto se izkopljejo rastline ter se porabijo za nov nasad, kajti v petem in šestem letu ne rodi več tako bogato jagodov nasad.

Obrodek: Za 0,15 ha treba je 12.000 rastlin, 1000 rastlin velja 20 kron.

— Čisti dobiček znaša blizu 500 kron.

Ribez rdeči, beli in črni. Priporočuje se rdeči in črni ribez v veliki množini saditi, ker se najbolj rabi po konzervnih tovarnah. Ribez se sadi lahko sam za se ali pa z drugo zelenjadjó. Zadnja metoda se priporočuje za to, ker daje zemlja pri tem dva izdatna obročka,

Če prav zahteva ribez od tal in podnebja le malo, vendar rodi v dobri, skrbno obdelani prsti primeroma bolje, kakor v slabi. Najbolj mu ugaja globoka, redilna in primerno vlažna prst.

Za ribez odmenjena njiva zrahlja se 60 cm globoko in se dobro pognoji. Sadi se lahko na jesen ali na spomlad. Malo pred sajenjem se tla očistijo in zravnaajo ter se posadijo dve- do triletne sajenke v vrstah oddaljenih po 2—3 m;

v vrsti se postavijo po 80 cm narazen. Med vrstami sadi se lahko vsakovrstna zelenjad, vendar vedno tako daleč od ribeza, da se ne moti v razvoji.

Ribez rodi v drugem letu, in od sedaj se sme leto na leto bogat obrodek pričakovati. Globoko pri tleh rastoče veje se morajo v začetku odstraniti, ker njih jagode druge onečistijo in po tem na vrednosti izgube. Ravno tako naj se odstranijo na jesen starejše, pogosto stoječe veje; s tem se rodovitost izdatno poviša. Kdor dene vsako leto nekaj gnoja na grmič, njemu se bo ribez izkazal hvaležen.

Kosmato grozdjiče. Od tega naj bi se sadile samo zelene vrste, ki so najbolj sposobne za konserviranje. Gledé obdelovanja velja isto, kar se je povedalo o ribezu, omenjamo samo, da ljubi kosmato grozdjiče mokrotna tla in vlažno podnebje.

Ribez in kosmato grozdjiče sadita se lahko tudi krog njiv. Obrodek je tu prav dober, ne da bi se drugim kulturam škodovalo. Vender se naj sadi tudi tukaj saj 50 cm narazen. Nепretrgano saditi ni nikakor dobro.

Določno povedati dobiček ribeza in kosmatega grozdjiča je težavno, posebno ako se med drugimi rastlinami sadi. Vender nas uči izkušnja, da se prav dobro poplača obdelovanje teh rastlin,

Dveletne sajenke kosmatega grozdjiča in ribeza veljajo po 15—20 vinarjev.

Malina. Če ravno se dobi po pogorskih gozdovih mnogo malin, vender se ne more zadostovati potrebam po konzervnih tovarnah, tako da priporočujemo gorko in s prepričanjem to rastlino. Vender se naj ne sadi premalo, nego odloči naj se za maline veči kos zemlje. Ne bo nam žal.

Posebna rast maline ne trpi, da bi se sadila z drugo zelenjadjo. Odloči se jej naj torej poseben kos zemlje. Malina rodi bogato celo pod drevjem, vender postane sad na solnci mogo slajši in bolje dišeč.

Malini odmenjena njiva se globoko vzorje in dobro pognoji. Na spomlad se pred sajenjem dobro obdela. Posade se sajenke, ki morajo imeti dovolj korenin in ki so živice starejših rastlin, po 1 m narazen v štirjaškem kotu Porežejo se takoj do ene tretjine. Prvo leto se ne sme še pričakovati obrodka, vender se smejo nasaditi prazni prostori s košatim fižolom. Med tem vzrastejo dve do tri močne živice, ki rodé v drugem poletju že bogato, in od sedaj naprej ni treba drugega delati, kakor tla čistiti in rahljati ter vsako jesen one mladike ki so rodile, do tal porezati, da se naredi prostor mladim, ki poganjajo vsako leto iz tal. Proti koncu poletja zalije se vsaka rastlina z enim vedrom gnojnice. Rastlina rodi celih 10 let. Na to se lahko na novo zasadi.

Čisti dobiček od malin z 0.25 ha znaša, kakor izkušnja uči, 400 kron.

Vrtnarske raznoterosti.

Bolhe na zelenjadi priporoča vrtnar Reinke tako le preganjati: Potresi grede, koder se bolhe pokažejo, s kostno moko ter jih potem poškrapi dobro z vodo. Bolhe precej izginejo, in rastline vidno zopet uspevajo.

Ne preganjajte netopirjev! Netopir je po podobi svoji grd, in zato ga ljudje, ki ne vedo, da je ena najkoristnejših živali, pobijajo — kmetijstvu v veliko škodo. Netopir je mesojedna žival in se živi ob gosenicah, metuljih, hroščih, posebno navadnih, katerih po noči išče in jih žre. Po izkušnjah je dokazano, da en sam netopir eno samo noč več 100 hroščev polovi. Če preganjamo netopirje, pač je očitno, da preganjamo najboljše varuhe kmetijstva in vrtnarstva. Dolžnost umnega gospodarja bi torej le bila, varovati to dobrotljivo živalco in izkušati, da se pomnoži!